

γραφικά έγγραφα της Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων (ΕΑΠ) και της Επιτροπής Ανταλλαγής των ετών 1924 και 1926.

Ήδη στα τέλη του 1923 είχαν φτάσει στην πόλη του Ρεθύμνου 3600 πρόσφυγες περίπου, αλλά η ροή δεν είχε σταματήσει και στα τέλη του 1925 είχε ανέλθει στις περίπου 6400 ψυχές. Μπορεί όμως οι πρόσφυγες να φόρτωσαν την πόλη και το Νομό με προβλήματα, όμως αναζωογόνησαν και την εμπορική κίνηση στο Ρέθυμνο, εικόνα της οποίας ο Ν. Ανδρουλιδάκης δίνει στη *Δημοκρατία*: «*Η αλήθεια πρέπει να λέγεται. Και η αλήθεια είναι ότι, αν οι πρόσφυγες έφεραν τη γδύμια, έφεραν και την κίνηση. Και το καλοκαίρι στο μώλο και τώρα στις αγορές, η προσφυγική σιλουέτα ξεχωρίζει. Με την απλή απέριτη ενδυμασία τους, μια ρομπίτσα, ένα φουστανάκι, μοιάζουν θλιβερές εικόνες οίκτου που βέβαια είναι αξιαγάπητες... Μεταξύ των προσφύγων εκλλιεργήθη ένα ορισμένο είδος εμπορίου. Γ' αγορά πωλούν πασατέμπο και λουστράρον παπούτσια. Αυτοί πουλάνε και τις εφημερίδες. Τα κορίτσια πάλι πωλούν καπνά και σιγάρα... Οι μεγάλοι έχουν ανοίξει μαγαζάκια, άλλοι πάλι έχουν στήσει παράγκες από ξύλα κι άλλοι πουλάνε στους δρόμους. Είδη μικρομπακαλικής. Και καφρενεία. Τα τουρκικά καφρενεία του Πλατάνου έχουν γίνει όλα προσφυγικά. Το μεγαλύτερο δε μπακάλικο στην πόλι μας διευθύνεται από τον εργατικώτατο και επιχειρηματικώτατο κ. Βασάλο από τις Ν.Φώκες...Στα χωριά έχουν γίνει διάφοροι συνοικισμοί. Ο μεγαλύτερος είναι στον Μαρουλά...»². Και επανέρχεται ο Ανδρουλιδάκης στην έλλειψη εργαλείων για τη σπορά, ενώ δινόταν σπόρος για καλλιέργεια αποτυπώνοντας την αδυναμία του κράτους και των εδώ υπηρεσιών να επαρκέσουν. Ήδη στα τέλη του 1923 κάποιοι πρόσφυγες έχουν εγκατασταθεί στο Μαρουλά.*

Όσο προχωράμε στα 1924, το Κράτος σε όλη την Ελλάδα αρχίζει να διανέμει γη και σπίτια στους πρόσφυγες διαιρώντας τους σε αστούς και αγρότες και αναγκάζοντάς τους τρόπον τινά να δηλώσουν τί είναι και τί θέλουν να έχουν με βάση τις ανταλλάξιμες περιουσίες. Το ίδιο έγινε και στο Ρέθυμνο.

Όλο το 1924 το ζήτημα των μουσουλμανικών περιουσιών παραμένει φλέγον στο Ρέθυμνο, διότι εκτός των προσφύγων διεκδικούνται και από τους ντόπιους, ειδικά από τους εφένδρους πολεμιστές και καταπατούνται πολλές φορές. Γίνεται λοιπόν πρωτοσέλιδο η καταπάτηση αυτή στην *Κρητική Επιθεώρηση* στις 28 Μαρτίου 1924 και στις 8 Ιουλίου 1924 με άρθρο του ιατρού Ρολόγη. Με το θέμα ασχολούνται η ΕΑΠ με τους αντιπροσώπους της, η Νομαρχία και το Γραφείο Ανταλλαγής με διαδικασίες καταγραφής των περιουσιών και διανομής στους πρόσφυγες. Ήδη την άνοιξη του 1924 η *Δημοκρατία* επισημαίνει ότι ο αστικός προσφυγικός κόσμος έχει τακτοποιηθεί και δεν ετίθετο θέμα έξωσης των εφένδρων από τα οικήματα που είχαν καταλάβει στην πόλη

2. *Δημοκρατία* 69/6-2-1924.

